

Suomen kielen uudissanoista

Tarja Riitta Heinonen
Kotus

Kielellisistä ja
kulttuurisista
trendeistä sekä
sanastotyöstä
”nyrkit savessa”

Kielineuvoston kieliseminaari 31.3.2023

Esityksen teemoja

Sanastotyö Kotuksessa

Kielen sanasto ja siihen kohdistuvat vaikutukset

Koronamullistus ja englannin kielen vyöry

Historian siipien havinaa: vanhaa uutta

Sanakirjakynnys

Yhteenveto

**Kielitoimiston
sanakirja**

sanatietokanta

246420. [julkisuus](#) | [tehdas](#)
246421. *tämä lippu*
246422. [muna](#) | [ravi](#)
246423. [pihastuttava](#)
246424. [korona](#) | [toipuminen](#)

**Vuoden
sanapöiminnöt
2010–**

**lumiosaamisesta
karvapositiivisuuteen**

MMM- eli
”mömmö”-
sanat (yhden
toimittajan
sivutyö)

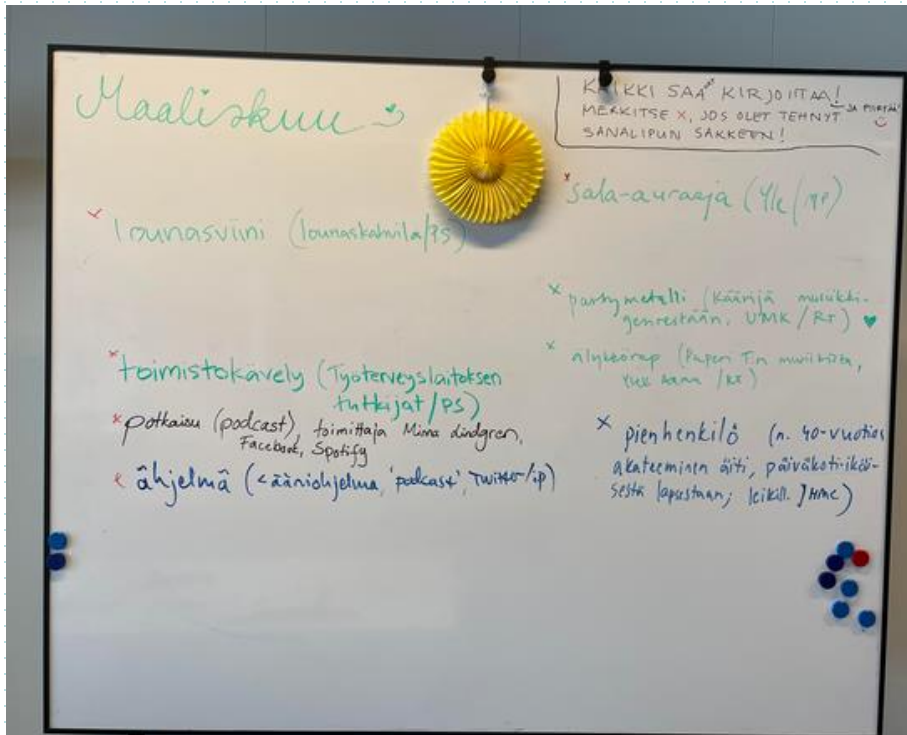
Kieliviesti-
sanat

**Kuukauden sanat
2011–**

**sahasäästä
vakoilupalloon**

Mitä tapetilla juuri nyt?!

Nk. taulusanat

Valkotaulu avotilassa Kotuksessa

rasti = sana poimittu sanatietokantaan

Kuva: Tarja Heinonen

– ajankohtaisia sanoja matalalla kynnyksellä

lounasviini (lounasravintolassa)

toimistokävely (Työterveyslaitos)

potkaisu (< podcast, Minna Lindgren, some)

ähjelmä (< ääniohjelma, 'podcast', Twitter)

sala-auraaja (mm. Ylen uutisesta)

partymetalli (Euroviisu-laulaja Käärijä musiikkigenrestään)

pienhenkilö ('päiväkoti-ikäinen lapsi', leik.)

Sanastus

Sanatiedon selaaminen

Hae

Selaa

Lisää

256603. [yksin](#) | [vastuu](#)

256604. [stressi](#) | [signaali](#)

256605. [lasi](#) | [kupu](#)

256606. [tämä lippu](#)

256607. [hurja](#) | [vireinen](#)

256608. [kansalais](#) | [kuolema](#)

256609. [perkolaattori](#)^S

[ensimmäinen edellinen](#)

[seuraava viimeinen](#)

[Muokkaa sanatietao](#)

Hakusana

vuori | hiihto (*urb.*)

Lähdetiedot

yle.fi/a, Emma Hyyppä, 20.3.2023

Konteksti

Mikä ihmeen vuorihiihto?[?] Tulevassa olympialajissa kiivetään karvapohjasuksilla jyrkkää rinnettä ylös, juostaan ja syöksylasketaan minisuksilla [otsikko]

--

Joukko urheilijoita pinkaisee kohti seinämäisen jyrkkää laskettelurinnettä. Liike näyttää juoksulta, mutta jaloissaan naisilla on sukset. Vuorenrinnettä kiivetään ylös kilometritolkulla – tämä laji vaatii äärimmäistä hapenottokykyä, lihaskestävyyttä ja sinnikkyyttä.

Tämän päivän sanasepät

🔗 Ilmianna uusi sana -lomake →→ sanaehdotukset →→ sanatietokanta

Konteksti	<input type="text"/>
Kommentti	<input type="text"/>
Tietue	<input type="text"/>
Lähteen pvm	<input type="text"/>
Sanakirjasana	☐
Sanaehdotus	☐
Taulusana	☐

Lähdetiedot

Ilmianna uusi sana -lomake, 8.3.2023

Konteksti

Sana: Hetkiö

Sanan merkitys: Suomenkielinen vastine englannin kielen sanalle "momentum".

Lauseyhteys: Auton hetkiö jarruttaessa oli suuri.

Lähdetiedot

viestinnän s-postilista (asiakkaan sanaehdotus), 14.1.2023

Konteksti

Englanti leviää arkikieleen kuin syöpä. Aika on kypsä siihen, että otetaan käyttöön suomenkielinen vastine sanalle ”podcast”. Sehän on PUHJELMA.

Voisitteko verifioida, validoida ja promotoida kyseisen sanan?

T. Nimimerkki Engelska pursuaa jo korvistani

Kommentti

< puhe + ohjelma

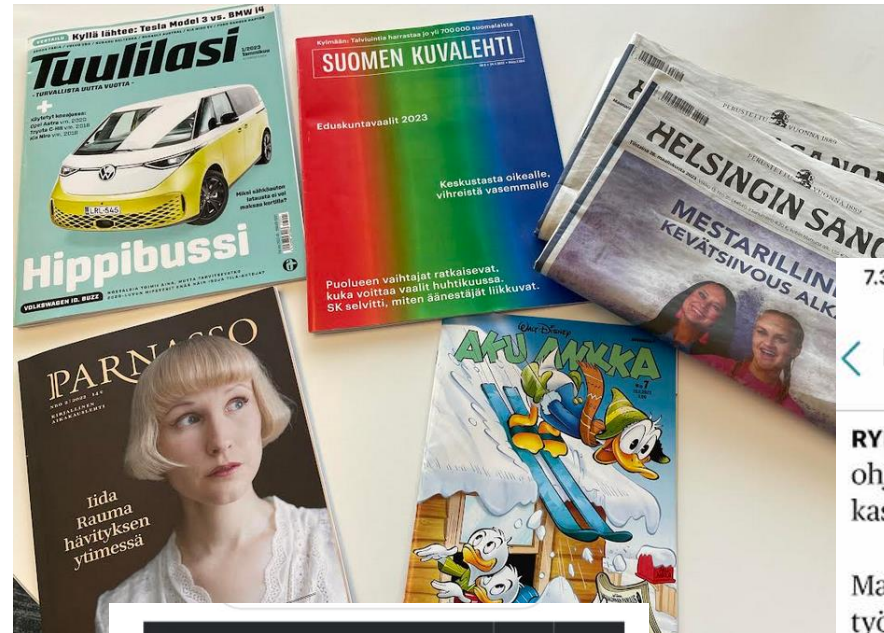
roksua oman maansa elokuvaa. Näin olikin yhtenä virikkeenä elokuvantekijöiden oppositiohenki: he halusivat tuoda esille uuden, erilaisen elokuvan, joka ei pohjautuisi mää räykisiin ja normeihin. Kun vanhemman polven elokuvaohjaajat olivat vielä olleet tiiviisti sidoksissa puolueeseen, toimimalla mm. sen aktiivisina jäseninä, uuden polven edustajia luonnehdittiin 'sosialisteiksi ilman komplekseja'. 'Uudessa aallossa' ei siis tässä mielessä ollut kysymys ideologisesta valtauksesta.

Läpimurron ensimmäisenä vaiheena olivat vuodet 1963–65, joiden aikana viitisentoista ohjaajaa sai tilaisuuden tehdä ensimmäisen täyspitkän elokuvansa. Ne valmistuivat olosuhteissa, jotka kiihdyttivät tekijöitä aktiiviseen toimintaan ja samalla herkästi peilasivat ajankohdan kulttuuripoliittisia jäykistymiä. Tärkeänä välittäjähahmona on mainittu helmikuussa 1971 kuollut kirjailija, skenaaristi ja poliitikko Jan Prochazka, joka presidentti Antonin Novotnýn enemmän tai vähemmän virallisena kulttuuripoliittisena neuvonantajana toimiessaan lievensi elokuvantekijöiden ja poliitikkojen ristiriitoja ja luotsasi monet kiistellyt elokuvat yleisön ulottuville. Prochazka oli monipuolinen vaikuttaja — hän kirjoitti skenarioita mm. Karel Kachynan elokuvaan — ja samalla tärkeä taustahahmo, josta aikaa myöten tuli myös Alexander Dubčekin tukimies.

mitun j...
 kahdeksaksi kuukaudeksi ehdonal...
 17. Etelä-Korean oppositiojohtaja...
 Kim Dae Jung tuomittiin kuolemaan syytettynä muun muassa yrityksestä kaataa maan hallitus. —
 Wienissä koolla ollut OPEC:in kokous päätti jäädyttää öljyn hinnat senhetkisellet tasolle. Vain Saudi-Arabia, jonka hinta oli matalin, korotti öljynsä hintaa 28 dollarista 30 dollariin tynnyriltä.
 19. Jakoavaimen putoaminen ohjussiiloon Arkansasissa Yhdysvalloissa aiheutti polttoaineräjähdyksen, jossa loukkaantui yli 20 ihmistä.

13.9. *Helsingissä järjestettiin mielenosoitus, joka sai nimekseen keskiolul-marssi. Mielenosoittajat, joita oli tuhattamäärin, vaativat keskioluen myynnin siirtämistä Alkoon.

7.38

[Etusivulle](#)

RYHMÄ esittää erilaisia valtiollisia ohjelmia kuten datatalouden kasvuoohjelmaa.

Maahanmuuttajien osalta työryhmä painottaa pitovoimaa sekä työelämän ja yhteiskunnan vastaanottavuutta. Ryhmä loisi kilpailumaita vastaavat valtion ja kuntien toiminnot, joilla houkutellessa ulkomailta työntekijöitä.

”Pitovoiman edistämiseksi on muun muassa lisättävä englanninkielisen varhaiskasvatuksen ja opetuksen tarjontaa, edistettävä puolisoiden työllistymismahdollisuuksia, lisättävä kansainvälisten opiskelijoiden opintojen aikaisia työelämäyhteyksiä sekä parannettava suomen ja ruotsin kielen opiskelumahdollisuuksia.”

yle

Uutiset

Eduskuntavaalit 2023

Mikrotargetointi on kikka, joka voi onkia salakavalasti äänesi eduskuntavaaleissa – katso, oletko uhri

Puolueet kohdentavat sosiaalisessa mediassa mainontaa muun muassa asuinpaikan ja iän perusteella. Myös kiinnostuksen kohteet ovat ratkaisevassa asemassa.

Mitä tapetilla juuri nyt?!

Maaliskuun kuukauden sana

Keskustelua tiimin (6 sanakirjantoinittajaa + 1 kielenhuoltaja) kesken 21.3.–27.3., sananvalinta 27.3., kuukauden sanan tekstin laadinta ja julkaisu 27.3.–30.3.

1. Ajankohtaisuus (mielellään laajemmin mediassa)
2. Sanastollisesti uusi, kiinnostava; myös vanha ajankohtaistunut käy (esim. *tiara*, *koronavirus*)
3. Vaihtelevuus (aihealue, sanan rakenne)
4. Mikä itseämmekin kiinnostaa
5. [Kuukauden sanat](#) siemenperunoina [Vuoden sanapoimintoihinkin](#)

Mitä teemoja ollut esillä? – Ainakin junalakko ja eduskuntavaalit, myös IPCC:n raportti,...

Mitä sanastettu hiljattain? – *Aurinkopaneelipelto*, *vuorihiihto*,...

”En nyt jaksais mitään junalakkoa tms., kun siinä ei ajankohtaisuuden lisäksi ole oikein mitään jännää.”

Ja junalakko päättyikin 24.3.

Mikä valittiin? – Ks. Kuukauden sana!

Ehdottoman tieteellinen kaavio siitä mistä on kyse!

polarisoituminen
politisoituminen
→ sananvalinnat

SOME ja
somemyrskyt

YHTEISKUNNALLISET
JA KULTTUURISET
ILMIÖT

HÄRPÄKKEET

KRIISIT
koronapandemia
Ukrainan sota
ilmasto, luonto

**Maria Ohisalo ja Li Andersson kohtasivat IS:n
vaaligrillissä – molemmat varoittivat taktisesta
äänestämisestä**

POLITIIKKA 27.3. 19:00

SUOMI maailman onnellisin maa
työvoimapula ja massatyöttömyys,
koulushoppailu, painotettu opetus,
katujengit, hoitajamitoitus
suomen kielen asema SUOMESSA?!

”suomi”
kala, elää, äiti,
maito, lehmänmaito, lehmis,
äppi, appi, sovellus,
vaalikone, teatteriklovneria,
banaanisukat, tiramisutukka,
identiteettipolitiikka, ruskea,
luontokato, churro,
kohtaanto-ongelma,
taktinen äänestäminen,
punavihreät – vihervasemmisto,
varhaiskasvatus – päivähoito

EU
pihvit ja
direktiivit

ENGLANNIN KIELI
kulttuurisota, sensuuri

Yksi sen tuore teatteriklovneria-hitti on ollut esimerkiksi viime vuonna kantaesitetty, **Eva Buchwaldin, Timo Ruuskasen, Linda Wallgrenin ja Tuukka Vasaman** käsikirjoittama Aleksis Kivi, joka kertoo kirjailijan elämästä ja tuotannosta musiikin ja sketsien avulla.

Red Nose Company

HS Turku | Somekohu sai koulun luopumaan nöyryyttäväksi koetusta ruokalajijärjestelystä

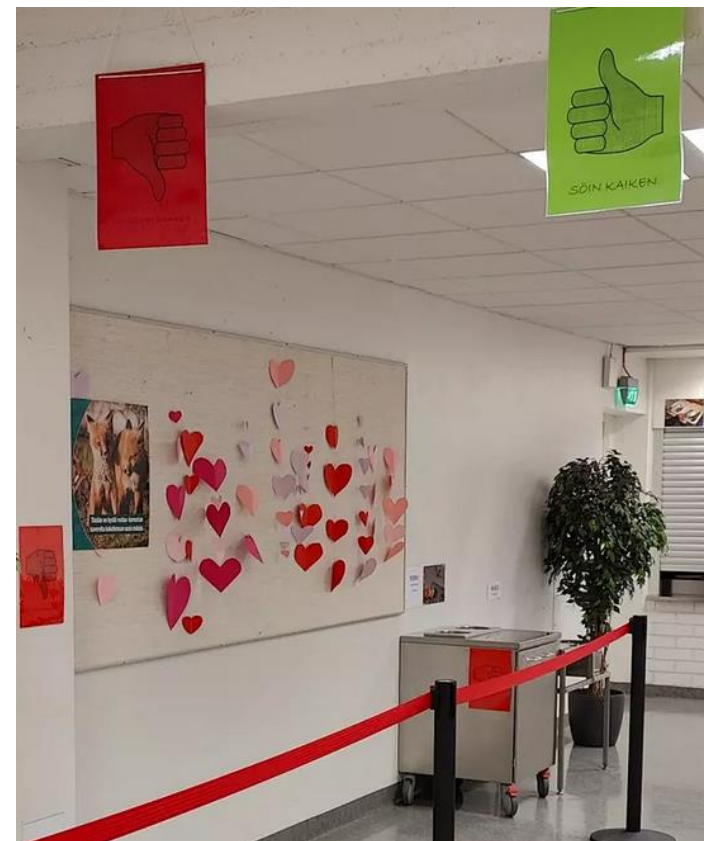
Alakoulun ruokalan astioiden palautusjono oli jaettu kahtia sen mukaan, onko aterია syöty kokonaan vai ei. Jäteastialle johtava jono oli koristeltu punaisilla alaspäin osoittavilla peukaloilla sekä tekstillä ”En syönyt kaikkea”. Toisessa, suoraan astianpalautukseen johtavassa jonossa sai ihastella sen sijaan vihreää peukaloa ja tekstiä ”Söin kaiken”.

Lehto jakoi kuvat ruokalasta paikallisessa Facebook-ryhmässä, jossa häpeäkujaksi nimetty ratkaisu tuomittiin rajuin sanankääntein.

”Mulla ei riitä edes sanat sanoittamaan tätä vihan tunnetta, minkä tää näkymä sai mussa aikaan”, Lehto kirjoitti päivitykseen.

”On vähän härskiä toimintaa luoda tällainen walk of shame -häpeäkuja, jota pitkin joutuvat menemään ne lapset, jotka eivät syö kaikkea. En ymmärrä, miten aikuiset ovat voineet ajatella sen olevan hyvä idea”, Lehto ihmettelee.

walk of shame -häpeäkuja

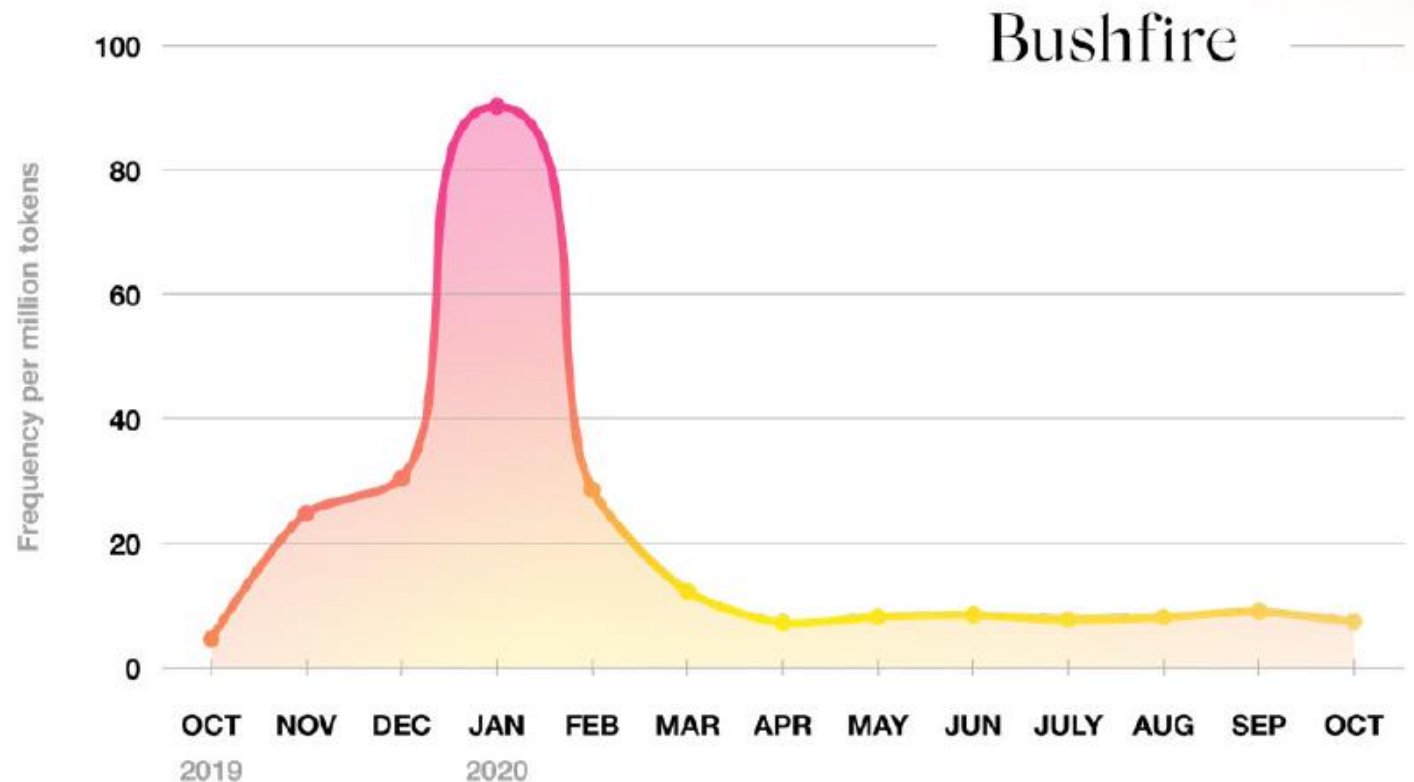

12:50 | Päivitetty 13:18

[otsikko muuttui kuvakaappaukseni jälkeen]

Koronavuosi 2020: englanti

Maastopalot
("pensaspalot")
Australiassa

Koronavuosi 2020: suomi

Sanatietokantaan kertyi vuoden 1.3.2020–1.3.2021 aikana noin 130 *korona*-alkuista sanaa. Sanat liittyvät koronaan mikä milläkin tavalla, esim. **koronakilo**, **koronakyttääjä**, **koronasairaus**, **koronabileet**, **koronakypärä**, **koronalinko**, koronapelko, **koronakriisi**.

Lisää aiheesta: Riikka Tervonen, Kielikello 2 ja 4/2020.

Vuoden 2020 sanapoiminnoissa *koronateemaan* liittyviä sanoja ja sanontoja olivat ainakin seuraavat (sanapoiminnoissa yhteensä 80 sanaa): **aulatervehtijä**, **elpymispaketti** ~ **elvytyspaketti**, **etävirvonta**, hybridistrategia, **ilmaantuvuusluku**, **joukkoaltistuminen**, jäljittäjä, **jäljityssovellus**, kansanmaski ~ kansalaismaski, **karanteenitaide**, **koronavirus**, **kustannustuki**, **kyynärpäätervehdys**, **laumaimmunitteetti** ~ **laumasuoja**, **lohtuleivonta**, maskipakko, **maskne**, **parvekejumppa**, **ryvästymä**, **tapaamiskontti**, **tartuttavuusluku**, **turvaväli**, **valmiuslaki**, **valtionepidemiologi**, **vanha käsi**.

Koronavuosi 2020: suomi

Muita aiheita kuin
covid-19
vuoden 2020
sanapoiminnoissa

- *avata suhde* (vrt. *avoin suhde*)
- *BLM* (lyh., engl. *Black Lives Matter*)
- *boomer* (engl. *baby boomer*): ”OK, boomer”
- *dalgona-kahvi*
- *digitaalinen turvallisuus*
- *ilmastohätätila* (engl. *climate emergency*)
- *intiimikoordinaattori = läheisyyskoreografi*
- *kulmakarvalaminointi*
- *lineaarinen televisio* (eli se tavallinen televisio)
- *tiktokkaaja*
- *tuomioselailu* (engl. *doomscrolling*)

English – the
new normal?

HELSINGIN SANOMAT
Tiistaina 4. toukokuuta 2021 Viikko 18. N:o 119 (43869). Irtonumero 3,80 €, kotiin tilattuna alk. 1,33 €/pv (12 kkn jatkuva tilaus). 56 sivua

100%
kasvipohjainen

**THE NEW
NORMAL**

Englannin kielen vaikutuksesta

- Siis **what?** (Aku Ankka)
- Se **frendzounattiin!** (13-vuotias tyttö)
- Tilannetta käytti heti hyväkseen Brexit-puolueen johtaja Nigel Farage. Hän vihelsi Twitter-**koirapilliinsä** ja vaati suomalaiskapellimestarin hyllyttämistä. (Helsingin Sanomat)
- Lindaa jännittää mahdollista koliikkivauvaa tai unenpuutetta enemmän se, millaista **äitiparjausta eli mom-shamingia** hän saa kanavissaan osakseen. (Helsingin Sanomat)
- "Jos työnantajan rohkeus loppuu jo rekrytointivaiheessa, on selvää, ettemme ole **match**." (Kotiliesi, nk. ikääntynyt työnhakija)
- **hymiö not intended** (keski-ikäinen mies vahingossa chattiin lähettämästään hymiöstä)
- "Jouduin pari vuotta sitten tekemään tosi tiukan **reality checkin** oman ajankäytön suhteen." (Suomen Kuvalehti)
- Aina kun maailmalla, YK:ssa, EU:ssa tai jossakin kansainvälisessä virastossa aukeaa namupaikka, Suomessa pidetään lähestulkoon varmana, että valituksi tulee joku täkäläinen **has been -poliitikko**. (Suomen Kuvalehti)

Kansallismuseon Instagram-tili

kansallismuseo Tarjolla **sneak-peekejä** Kansallismuseon uudistuneen perusnäyttelyn paraikaa viimeisteltävään Toista maata-osioon! (Instagram 16.4.21)

käyttäjänimi x **Sneakpeekejä**?? Haloo..

käyttäjänimi y Hyvänen aika! Asialle on olemassa suomenkielinen sana! Miksi KANSALLISMuseo ei käytä sitä? Agricolan päivästä on vasta viikko!

kansallismuseo Tämä termi on vakiintunut jo suomen kieleenkin, – –.

kansallismuseo **Sneak peekillä** on tässä oikeampi ja monipuolisempi merkityssisältö kuin millään suomennoksen sanalla yksin.

→ Museon tiedotuksen vastaus, kun kysyin asiasta: Eri (some)kanavilla viestitään eri tavoin, Instagramissa nuoria, siksi englantia käytetään enemmän.

Englannin kielen vaikutuksesta

Globaali trendi eli maapalloistunut suuntaus

RUOTSI (riikinruotsi)

Uusien sanojen ykköslainantajalähde englanti, tämän jälkeen valovuoden päässä japani, ja tämän jälkeen matkan päässä mm. ranska, kiina, venäjä,...

Suomi ja arabia – isoja maahanmuuttajakieliä, mutta vaikutus ei juuri näy sanastossa. Suomen kielestä ei yhtään uutta lainasanaa.

(tiedot Anders Svenssonin esitelmästä 24.9.20)

Englannin kielen vaikutuksesta hollantiin vs. suomeen

Suomen Kuvalehden juttu 13.2.2022/
Mika Horelli; < TRH

Hollannin sanakirjaan ”Dikke Van Dale” on vuoden 2022 painokseen lisätty yhteensä 979 sanaa, jotka on suoraan lainattu englannin kielestä, mm. *big tech, airfryer, bodyshaming, fintech, influencer, climate, coronavirus* ja *streetfood*.

Kielitoimiston sanakirjaan lisättiin vuonna 2021 mukauttamattomia sanoja vain muutama, esim. *backstage* ja *outlet*; hieman pidemmälle mukautettuja sanoja jonkin verran enemmän, esim. *autofiktio, botti, glitteri, infografiikka, kolonisaatio* ja *pintti*.

Uusissa hakusanoissa on lisäksi piiloenglantia eli käännöslainoja, esim. *sweatshop* → *hikipaja*
hair mask → *hiusnaamio*
screen reader → *ruudunlukija*
[Jo aiemmin *streetfood* → *katuruoka*.]

Jo pitkään käytössä olleissa tietokonetermeissä englannista mukautettujen lainasanojen sijasta käytetään yleiskielessä tavallisesti omaperäisiä johdoksia. Suomeksi *vieritetään, tallennetaan* ja *kirjaututaan* eikä *skrollata, seivata* ja *logata*, joskin nämäkin muodot ovat käytössä arkikielisinä vastineina.

Vanhakin on ollut joskus nuori: lainasana 1900-luvun alusta (ruotsista)

pokat

(ikkunan, silmälasien) kehykset; silmälasit, aurinkolasit

▼ Stadin slangin etymologinen sanakirja

poka¹ (1910–) 'kaide, kehys', **pokat** '(ikkunan, silmälasin) kehykset; silmälasit, aurinkolasit'

< ru *båge* 'kaar, jousi; kehys', mon. *bågar* '(ikkunan, silmälasin) kehykset' (ta *bue*, isl *bogi*, sa *Bogen*, engl *bow* 'jousi, kaari').

- SAOB (*båge*) 1924
- SSA 1995: 387
- Paunonen 2000: 822

Lähde: [Suomen etymologinen sanakirja](#)

Historian siipien havinaa: uudissanojen keksimisestä 1800-luvulla

– Tietoisesti kehitettyjä vastineita lainasanoille, sanaehdotuksia ym. uudismuodosteita

Elias Lönnrot (–1884): *emi* (< *emä*; pistill), *hede*, *mykerö* [vrt. *myky*]; *tyhjykkä* ('nolla'), *lieke* ('sähkö')

Wolmar Schildt/Kilpinen (–1893): *tiede*, *taide*, *ympyrä*, *päätelmä*, *henkilö* (myös: *henkile*)

D.E.D. Europeus (–1884): *kasvainoppi~tiede* (botanik), *naarasnastake* (pistill); *eduskunta*, *tasa-arvo*

Lönnrot Kilpiselle kirjeessä 1843:

Järjelmä (slutledning) käyttää kyllä, mutta en tiedä, olisiko sana *johdelma* eli *johtelo* sopivampi.
[järjelmä Kilpisen ehdotus; Pitkänen 2008: 88]

Lilli Lilius, Ilmi Bergroth: *Kodin sanasto* (1896):

esim. *harsia* ja *kirjailla*; *kyljys* ja *mureke*; *jäätelö* ja *hyytelö*

Petri Lauerma: *Kielikello* 3/2020, 2/2022, 1/2023

Kalevi Koukkunen 2022: *Peltoveturi ja notkistelija. Unohdettujen sanojen kirja*. Aviator.

Kaarina Pitkänen 2008: *Suomi kasvitieteen kieleksi. Elias Lönnrot termistön kehittäjänä*. SKS.

Terhi Marjakangas 27.1.2017: Varataivas ja kärkky eivät jääneet kieleen – 1800-luvun sanasepät olivat kekseliäitä; <https://yle.fi/a/3-9422131>

Uudissanasto 80 (1979): ”Nykärin” (1951–61) ja Perussanakirjan (1990–94) välissä

Kuva: Henna Leskelä

Uutta sanakirjaa vielä toimitettaessa Kielitoimistossa päätettiin laatia suppeahko sanasto, joka sisältäisi vain uusia, Nykysuomen sanakirjan jälkeisiä sanoja ja sanankäyttötapoja. Aloite tähän tuli Ruotsista, jossa asuvilla suomalaisilla oli vaikeuksia pysyä Suomessa tapahtuneen sanastonkehityksen perässä. Työ aloitettiin Suomi-seuran myöntämän stipendin turvin.

Petri Lauerma: *Kielikello* 3/2020

Lainoja: *föönata, tupeerata; dia, paella, poncho, pizzeria, fondue ~ fondyy, guru, judoka, zen; buumi, bändi, know-how, hot dog, budjetoida, maikki* (ark. mikrofoni, ”mikki”), *ingressi* (= johdate)

Yhdyssanoja (us. samalla käännöslainoja): *maihinnousukortti, stereovastaanotin, valkokaulustyöntekijä, yksinhuoltaja, kauko-ohjata, maksipituinen, pannukarkea, opiskelija-avioliitto, pillifarkut, fantasiaotsikko*

Johdoksia: *pakastin, häirikkö, liennytyt, huppari, ostari, julkkis, mankka, telkku; (lyh.) ale, tarra, ATK ~ atk*

Mitä, missä, milloin eli MMM-sanoja

1982 (Aarre Huhtala)

asukaspysäköinti

bodaus

kouluväkivalta

köyhyysloukku

narsismi

piraattiäänite

potilasasiamies

prosenttiliike

turvešeikki [turvesuon omistaja]

ympäristöpuolue

1992 (Aarre Huhtala)

asiamiesposti

direktiivi [EY:n tms. ohjesääntö]

entiselämys [déjà-vu-ilmiö, Lääketiet. sanastoltk]

ihmiskilpi

katumuspilleri

kännykkä [taskupuhelin]

pakkoruotsi

nuolijuna [erikoisnopea juna, Kielitoimiston suositus]

sinilevähallitus [Keskusta + Kokoomus]

solunsalpaaja [sytostaatti, Lääketiet. sanastoltk]

Mitä, missä, milloin eli MMM-sanoja

2002 (Kaarina Turtia)

digiboksi [tv-sovitin]

DVD-levy

ekologinen jalanjälki, selkäreppu

elämysmatkailu

hiilinielu

kakuttaa

luomurinnat [vrt. silikonirinnat]

lähiruoka

messu [ev. lut.]

sateenkaariperhe

todellisuus-tv, tosi-tv

2012 (Riitta Eronen)

arabikevät

AVI ~ avi [lääniä tilalle]

ELY-keskus

hipsteri

ilmaveivi

jytky [Timo Soinin ilmaus]

persu [ark. perussuomalainen]

peukuttaa [”tykätä”]

sahasää

some, somettaa

sormitietokone, tabletti

vihapuhe

Mitä, missä, milloin eli MMM-sanoja

2022 (Riitta Eronen)

elokuu

hyvinvointialue

jarrumestari [Linnanmäen Vuoristoradalla]

kokemuslukija [sensitivity reader]

koronapassi

leipoosi [leik. leipomisharrastuksesta]

läheisyyskoreografi

pöhötin [kiertoilmakypsennin, airfryer]

rajoitekriittinen

woke

vähemmistöstressi

2032 (Aika näyttää)

Katso lisää:

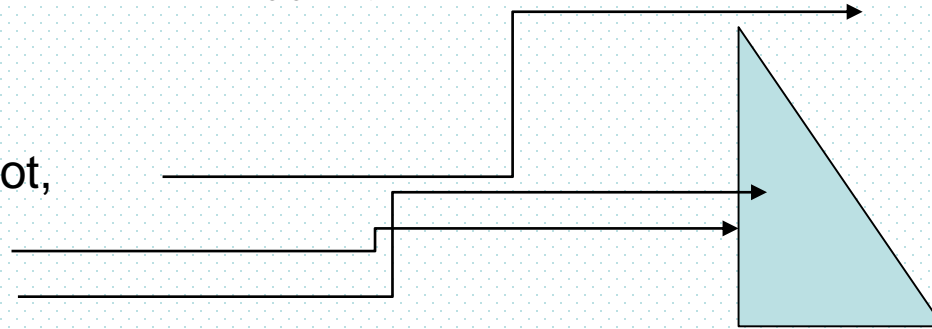
Riitta Eronen 2007: *Uudissanat rötösherrasta salarakkaaseen*. Otava.

Mitä Missä Milloin -vuosikirjojen vuoden sanat 1982–2007.

Sanakirjakynnys (tai -kynnykset)

mm. hallinnolliset ja muut viralliset termit
esim. *hyvinvointialue*, *aluesyyttäjä*

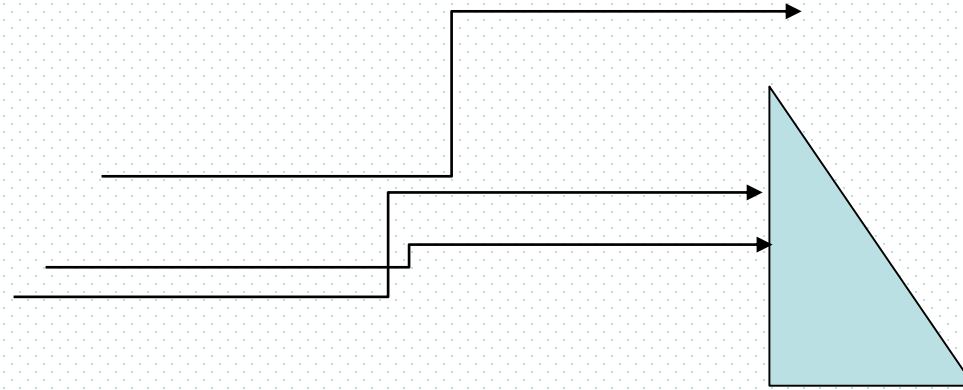
uudet sanatiedot,
poiminnot,
ehdotukset

Kynnyskysymyksiä: Onko sana tavallinen? Onko sana virallinen termi? Onko sanalla erikoistunut merkitys? Esiintyykö sana yleiskielessä? Onko sana käytössä vielä ensi kesänäkin (vrt. päiväperhot)? Onko lainasana mukautunut suomen kieleen äänteellisesti ja taivutuksellisesti? Tarvitaanko sanaa sanakirjassa? Eihän se ole nimi?

Onko "alien" suomea? Pääseekö se sanakirjaan?

alien ?

Ridley Scottin taitavalla kauhu- ja tieteisjännitysfilmillä **Alien** - kahdeksas matkustaja (1979) on kerronnallisia ja visuaalisia ansioita. (HS 6.3.1990)

Äitini on **alien** -teos on ajatuksia herättävä kuvaus Y-sukupolven mielenmaisemasta (HS 9.11.2022)

Tatu ja Patu ovat hauskoja, koska he eivät oikein ymmärrä, miten maailma toimii, eivät simppeleitäkään asioita. Minusta Tatu ja Patu eivät näytä erityisesti tytöiltä tai pojilta. He ovat enemmänkin kuin **alieneita**. (HS 23.9.2018)

Vastaus: pääsi jo.

Kielitoimiston sanakirja

Hakusanat

Koko teksti

Tarkennettu haku

alien

Näytä aina taivutus

Näytä kaikki esimerkit

alien⁶ [alien, eilien t. eilien]

TAIVUTUS ▲

yks. nom.	alien
yks. gen.	alienin
yks. part.	alienia, alieniä
yks. ill.	alieniin
mon. nom.	alienit
mon. gen.	alienien, alieneiden, alieneitten
mon. part.	alieneja, alienejä, alieneita, alieneitä
mon. ill.	alieneihin

(taivutus: alieni/a t. -ä, -lla t. -llä jne.)

vars. science fictionissa: vieraan planeetan (älyllinen) olento.

Esimerkkejä uusista hakusanoista – eivät ole välttämättä uusia sanoja

2021: uusia n. 500
muutettuja n. 800

alinopeus
defenssi
esihenkilö
etäkokous
ferritiini
hoitajamitoitus
juurileipä
todistusvalinta
umpisurkea

paremmin-suositus pois:
kanssaihminen

poistettu: *hakamies*
lennonvarmistuskeskus

2022: uusia n. 400
muutettuja n. 1000

aluevaalit
enään → enää
huijarisyndrooma
hyvinvointialue
kotivara
lähityö
mokkapala
rallienglanti
trendata

paremmin-suositus pois:
lähtökohtaisesti

poistettu: *breikkitanssi*
luokokuivatus

Korona- ja ei-korona- sanoja

Kielitoimiston sanakirjan uusia hakusanoja 2020

- etäpäivä, etätyöpäivä
- laumasuoja
- kasvomaski
- rokotuskattavuus
- turvaväli (uusi merkitys)
- korona (uusi merkitys)

aluesyyttäjä
alustatalous
asiakaspalautus
clafoutis
erityislapsi
heteronormatiivinen
huonetuoksu
inkontinenssisuoja
jne. jne.

Yhteenveto

Sanastus on eräänlaista historian dokumentointia

Sanojen seuruu palvelee sanakirjatyötä ja kielenkäyttäjiä

Uudissanat kertovat, miten kieli toimii

Uusia sanoja muodostuu jatkuvasti paljon.

Sanaston muutokset hyvin kansainvälisiä

Englannin kielen asema suomeen nähden kuuma peruna

Kiitos!

Kielitoimiston sanakirja, Kotus
tarja.heinonen@kotus.fi